

Industrija brodova na kružnim putovanjima

Mojaš, Marin

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Dubrovnik / Sveučilište u Dubrovniku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:155:443572>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-01**

SVEUČILIŠTE U DUBROVNIKU
UNIVERSITY OF DUBROVNIK

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Dubrovnik](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJ

SVEUČILIŠTE U DUBROVNIKU
POMORSKI ODJEL

MARIN MOJAŠ

INDUSTRIJA BRODOVA NA KRUŽNIM
PUTOVANJIMA
ZAVRŠNI RAD

DUBROVNIK, 2024.

SVEUČILIŠTE U DUBROVNIKU
POMORSKI ODJEL
PREDDIPLOMSKI STUDIJ

INDUSTRIJA BRODOVA NA KRUŽNIM
PUTOVANJIMA
ZAVRŠNI RAD

Mentor: dr. sc. Marija Bečić
Komentor: mr. sc. Ivan Jelčić

Pristupnik: Marin Mojaš

DUBROVNIK, 2024.

IZJAVA

S punom odgovornošću izjavljujem da sam završni rad izradio samostalno, služeći se navedenim izvorima podataka i uz stručno vodstvo mentora i komentora.

Ime i prezime studenta:

Potpis

SVEUČILIŠTE U DUBROVNIKU
POMORSKI ODJEL
Preddiplomski sveučilišni studij nautika

Ur. broj:

Dubrovnik, Rujan 2024.

Kolegij: Ekonomika brodarstva

Mentor: dr. sc. Marija Bečić

ZADATAK ZAVRŠNOG RADA

Pristupnik: **Marin Mojaš**, ak. 2023./2024. god.

Zadatak: **INDUSTRIJA BRODOVA NA KRUŽNIM PUTOVANJIMA**

Zadatak treba sadržavati:

1. Karakteristike brodova za kružna putovanja
2. Ekonomski podatci o razvoju industrije brodova na kružnim putovanjima

Osnovna literatura:

1. Austin, D., The History of the World's First Cruise Ship Built Solely for Luxurious Travel. Smithsonian Magazine, 2021.
2. Lambt, T., Ship Design and Construction, The Society of Naval Architects and Marine Engineers, Jersey City, 2003.
3. Saunders, A., Giants of the Sea: The Ships that Transformed Modern Cruising. Seaforth Publishing, 2013.

Zadatak uručen pristupniku: Svibanj 2024.

Rok za predaju završnog rada: Rujan, 2024.

Mentor:

Dr. sc. Marija Bečić

Pročelnik Pomorskog odjela

izv. prof. dr. sc. Srđan Vujičić

SAŽETAK

Brodovi za krstarenje luksuzna su plovila dizajnirana da povedu putnike na ugodno putovanje, a putovanje je jednako dio iskustva kao i različita odredišta duž putanja. Tijekom zadnjih desetljeća, moderna industrija brodova na kružnim putovanjima odgovorila je na veliki opsežna istraživanja tržišta i potrošača predstavljajući velik broj inovativnih koncepata pomorskog dizajna, novih duljina brodova, sve više egzotičnijih odredišta diljem svijeta te pojavom novih aktivnosti i tema na brodu i kopnu. Industrija je razvijena kako ponudila alternativnu odmoru koji može zadovoljiti svačija očekivanja. U završnom radu obrađena je tema Industrija brodova na kružnim putovanjima. Glavni cilj rada je ukazati na značajno poznavanje teorije kao i princip razvijanja industrije brodova na kružnim putovanjima.

Ključne riječi: industrija brodova, kružna putovanja, inovativni koncept, moderna industrija

ABSTRACT

Cruise ships are luxury vessels designed to take passengers on an enjoyable journey, where the journey is as much a part of the experience as the various destinations along the itineraries. Over the past decades, the modern cruise ship industry has responded to large-scale market and consumer research by introducing a large number of innovative marine design concepts, new ship lengths, increasingly exotic destinations around the world, and the emergence of new activities and themes on board and on land. The industry was developed to offer an alternative vacation that can meet everyone's expectations. In the final paper, the topic of cruise ship industry is covered. The main goal of the work is to indicate a significant knowledge of the theory as well as the principle of developing the cruise ship industry.

Keywords: ship industry, cruises, innovative concept, modern industry

SADRŽAJ

SAŽETAK	5
ABSTRACT	5
1. UVOD.....	7
2. POVIJESNI RAZVOJ BRODOVA ZA KRUŽNA PUTOVANJA	3
2.1. Obilježja broda za kružna putovanja.....	3
2.2. Prvi počeci kruzning industrije	4
2.3. Vrste brodova za kruzna putovanja	9
3. GLAVNE KARAKTERISTIKE NAJPOZNATIJIH BRODOVA ZA KRUŽNA PUTOVANJA	16
3.1. Najpoznatije kompanije i njihove flote.....	16
3.2. Karakteristike brodova.....	18
4. AKTUALNO STANJE INDUSTRIJE BRODOVA NA KRUZNIM PUTOVANJIMA	21
4.1. Stanje industrije brodova na kruznim putovanjima u svijetu	21
4.2. Stanje industrije brodova na kružnim putovanjima u Hrvatskoj	26
4.3 Vizija kruising turizma u Hrvatskoj	29
5. ZAKLJUČAK	32
LITERATURA.....	34
POPIS SLIKA	36

1. UVOD

Brodovi za kružna putovanja predstavljaju putničke brodove koji se u većini slučajeva koriste za odmor. Brodovi za krstarenje se obično koriste za povratna putovanja od raznih luka pristajanja gdje putnici u tim lukama mogu obilaziti sve poznate znamenitosti ili imati rezervirane izlete. Neki brodovi za kružna putovanja obavljaju povratna putovanja od dvije do tri noći bez posjeta lukama pristajanja. Brod za kružna putovanja predstavlja luksuzno plovilo koje se koristi za prijevoz putnika na putovanje užitka na putovanju koje je jednako dio iskustva kao i različita odredišta na putu. Za razliku od prekooceanskog broda koji prevozi putnike s jedne točke na zemaljskoj kugli na drugu često preko oceana, brod za krstarenje kako ga većina poznaje vodi ljude na brodu na kružno putovanje koje je raznoliko trajanje, od jednog dana do eventualno tjedan dana i kulminira u luci polaska.

Kada je riječ o snazi trupa, brzini ili agilnosti u usporedbi s prekooceanskim brodovima imaju istu jačinu. No brodovi za kružna putovanja su morali dodati sadržaj za goste pa su stoga ova plovila nedavno proglašena kao plutajući stanovi koji imaju veliki broj balkona. U prosincu 2021. u svijetu su prometovala 323 broda za krstarenje, s ukupnim kapacitetom od 581 200 putnika. Kružna putovanja su postala glavni dio turističke industrije, s procijenjenim tržištem od 29,4 milijarde USD godišnje, i više od 19 milijuna putnika koji se godišnje prevezu širom svijeta od 2011. godine. Predmet ovog rada je Industrija brodova na kružnim putovanjima. Završni rad se sastoji od pet poglavlja. Prvo poglavlje je uvodno poglavlje koje predstavlja tematiku završnog rada. Drugo poglavlje se odnosi na Povijesni razvoj brodova za kružna putovanja gdje su prikazana obilježja brodova za kružna putovanja. Također se prikazuje i povijesni razvoj kruzinge industrije kao i vrste brodova koji služe za kruzinge putovanja. Treće poglavlje se odnosi na prikazivanje glavnih karakteristika najpoznatijih brodova za kružna putovanja u današnje vrijeme. Četvrto poglavlje se odnosi na aktualno stanje industrije brodova na

kružnim putovanjima gdje se prikazuje stanje industrije brodova u svijetu i u Hrvatskoj. Peto poglavlje se odnosi na zaključak završnog rada.

Tijekom izrade rada koristili smo četiri različite metode rada: metoda analize sadržaja, metoda dedukcije, metoda indukcije, deskriptivna metoda. U ovom radu korištena je metoda analize sadržaja koja svoje uporište ima, ponajprije, u teorijskom stajalištu metodologije općenito: to zapravo znači ispitivanje logičke strukture zakona, hipoteza, teorija, znanstvenih činjenica, spoznaja, otkrića, izuma, stila, jezika, terminologije). Kako bi takva analiza uopće bila moguća koriste se metode indukcije i dedukcije kao temeljnog načina zaključivanja. Uz pomoć deskriptivne metode istražila se prikupljena domaća i strana literatura koja se koristili u izradi završnog rada. Primjena ove metode znači da se u sklopu istraživanja koristila već postojeća literatura, informativne publikacije, članci kao i javno dostupni podaci o statistikama.

2. POVIJESNI RAZVOJ BRODOVA ZA KRUŽNA PUTOVANJA

2.1. Obilježja broda za kružna putovanja

Brod za krstarenje predstavlja putnički brod koji ima rekreacijska i razonodna putovanja gdje su putovanje i sadržaji na brodu samo jedan dio iskustva putnika. Brzi rast i proces specijalizacije koji je doživjela industrija krstarenja posljednjih godina imala je veliki utjecaj na sami dizajn i opći izgled broda što se posebno odnosi na materijale, veličinu, estetiku i cjelokupnu funkcionalnost na brodu kada je riječ o opremi i pogodnosti modernih brodova. Današnja moderna plovila moraju zadovoljiti visoku kvalitetu zbog visoke zabrinutosti na utjecaj industrije krstarenja na okoliš posebno kada je riječ o obalnim zajednicama i ekosustavima. Zahvaljujući brodovima za krstarenje danas se mogu posjetiti svi kontinenti i regije na svijetu posebno uključujući najegzotičnija odredišta (2).

Sadašnji oblik krstarenja datira iz ranog 20. stoljeća, kada su međunarodna putovanja bila na vrhuncu. Budući da su jedino prijevozno sredstvo bili brodovi, različite tvrtke u ovoj industriji nudile su svoje najbolje usluge kako bi se natjecale na tržištu. Prekooceanski brod koji nudi luksuzne usluge, nudi takozvana linijska putovanja. Međutim, duga putovanja, koja su mogla potrajati i do četiri dana ili više, zahtijevala su veliki skladišni prostor za gorivo i druge potrepštine, ostavljajući malo mjesta za luksuz. Pojavom mlaznih zrakoplova u drugoj polovici prošlog stoljeća promijenile su se preferencije putnika, a duga putovanja postala su rezervat ljubitelja mora. Pojava brodova za krstarenje Ova situacija bila je idealna za porinuću kruzera. Potrebno je nešto vrlo posebno i uzbudljivo da se ponovno potakne zanimanje ljudi za putovanja morem, a tu su ta putovanja postala toliko popularna. S obzirom na to da su putovanja relativno kratka i ima mnogo egzotičnih zaustavljanja, brodovi su u skladu s time

dizajnirani da imaju više prostora i koriste ga u otvorenom dizajnu koji odiše luksuzom (3).

Bilo bi prikladno usporediti brod za krstarenje s plutajućim hotelom s ugostiteljskim jedinicama za ostatak posade. Sadržaji na ovim brodovima za krstarenje uključuju izvrsne usluge objedovanja. Neki brodovi nude objedovanje na otvorenom na palubi, dok drugi imaju luksuzne blagovaonice s ukusnim receptima koje će putnici pamtit. Tu su i kockarnice, fitness centri, toplice i kina, a neki brodovi imaju čak i kina u brodvejskom stilu. Ovi brodovi za krstarenje također imaju bazene, hidromasažne kade, salone, knjižnice, teretane i klubove. Iskreno govoreći, putnicima nude najbolje gostoprimstvo i uslugu koja se može zamisliti, kao i neke od najljepših prirodnih pogleda duž obale. Tijekom prošlog desetljeća krstarenja su postala sastavni dio turističke industrije, pridonoseći više od 25 milijardi dolara godišnje ovom brzorastućem sektoru. Kao što se i očekivalo, većina poslova dolazi iz sjevernoameričkih i europskih regija, ali ih druge regije, poput Pacifika, sustižu (3).

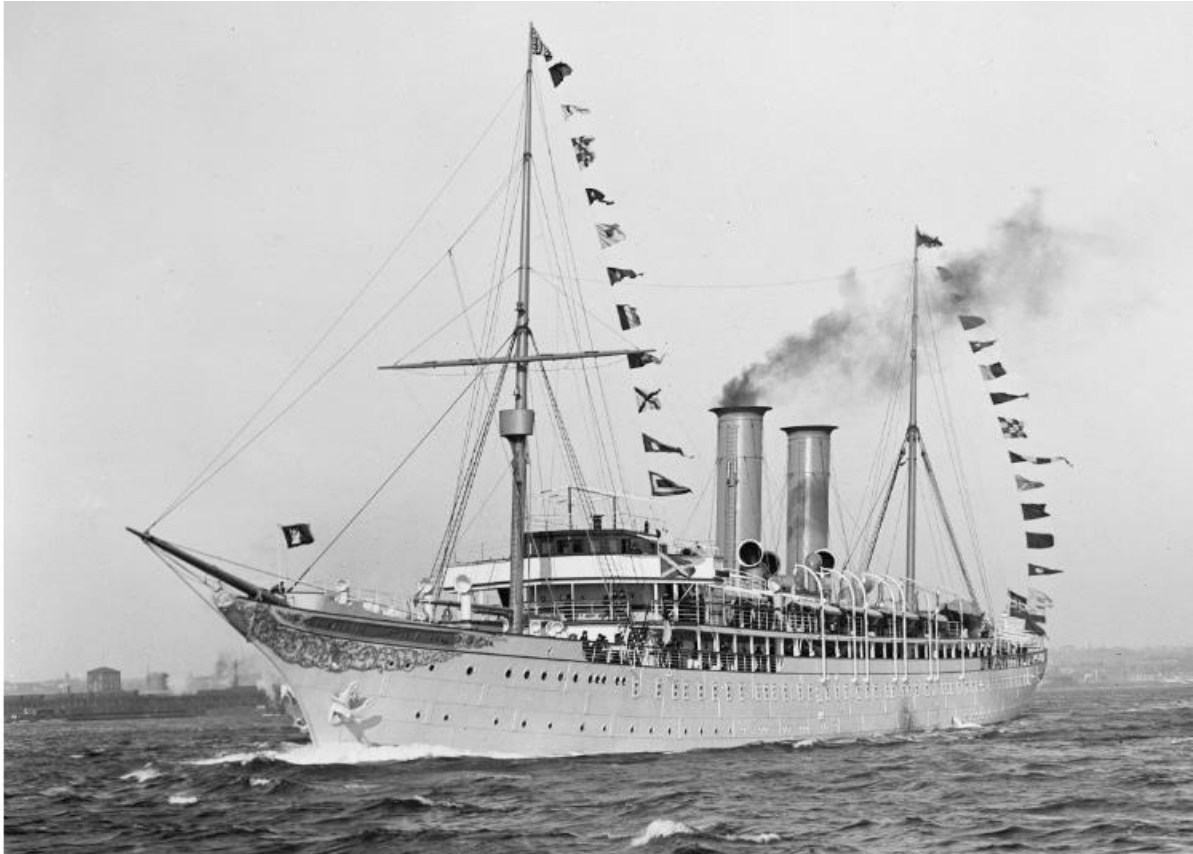
2.2. Prvi počeci krusing industrije

Današnji oblik krstarenja može se pratiti od početka dvadesetog stoljeća kada su preoceanska putovanja bila na svom vrhuncu. Jedini način prijevoza bili su brodovi pa su različite tvrtke koje su se bavile ovim poslom nudile najbolje usluge kako bi se natjecale na tržištu. Ovi preoceanski brodovi s luksuznim uslugama nudili su ono što je postalo poznato kao linijska putovanja. Ali zbog dugog putovanja, koje u najboljem slučaju ne bi trajalo manje od četiri dana, moralo je biti ogromno spremište za gorivo i druge potrepštine, a to nije ostavljalo puno prostora za luksuz. Pojavom mlaznih zrakoplova u drugoj polovici prošlog stoljeća došlo je do pomaka u preferencijama putnika i duga putovanja morem ostala su samo za gorljive ljubitelje mora.

Italija je prva ponudila rano iskustvo krstarenja brodom Francesco I. On je tada zaplovio pod zastavom Kraljevine dviju Sicilija. Brod je nastao 1831. godine te je iz Napulja isplovio početkom 1833. godine. Prije toga postojala je reklamna kampanja za ovo putovanje. Tada su se plemići, kraljevski prinčevi i vlasti iz cijele Europe ukrkali na ovo putovanje koje je trajalo nešto više od tri mjeseca. Oni su putnicima osigurali veliki broj izleta i obilazaka s lokalnim vodičima (4).

P&O je prvi put uveo usluge putničkog krstarenja 1844., reklamirajući morske ture do odredišta kao što su Gibraltar, Malta i Atena, ploveći iz Southamptona. Preteča modernih krstarenja, ova su putovanja bila prva takve vrste. P&O Cruises najstarija je svjetska kompanija za krstarenja. Tvrtka je kasnije uvela povratna putovanja do odredišta kao što su Aleksandrija i Carigrad. Prošao je kroz razdoblje brze ekspanzije u drugoj polovici 19. stoljeća, puštajući u pogon veće i luksuznije brodove za opsluživanje tržišta koje se stalno širilo. Značajni brodovi tog doba uključuju SS Ravenna izgrađen 1880., koji je postao prvi brod izgrađen s potpunom čeličnom nadgradnjom, i SS Valetta izgrađen 1889., koji je bio prvi brod koji je koristio električna svjetla (5).

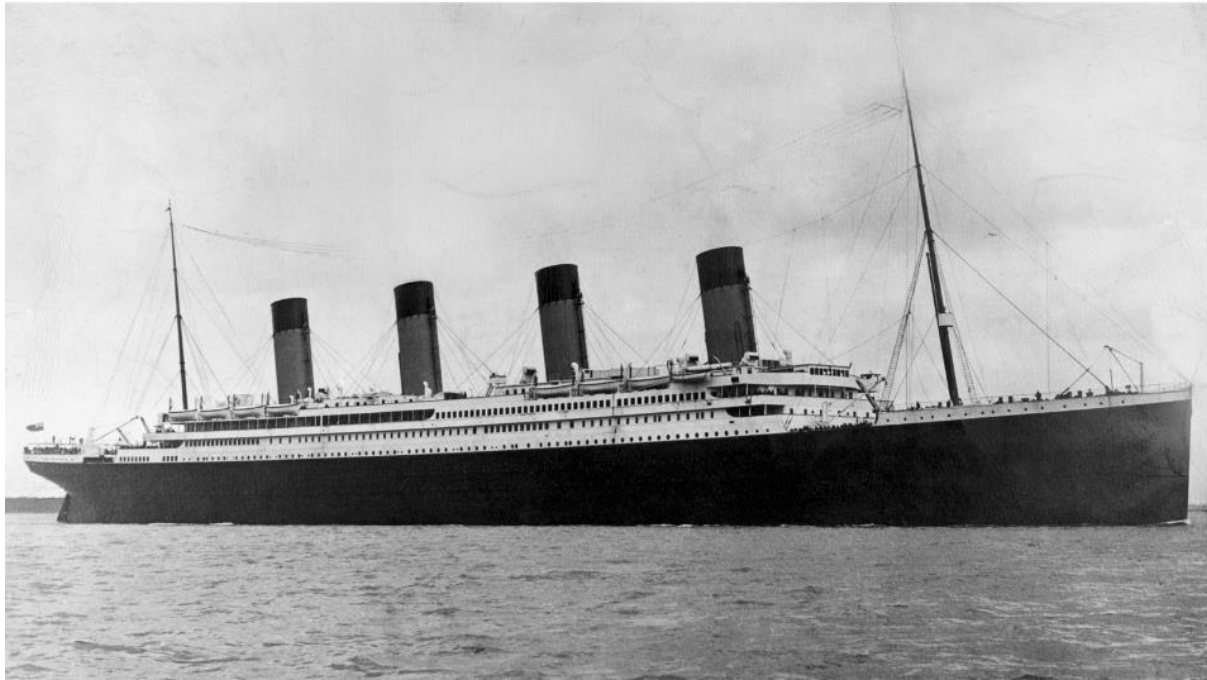
Krstarenje njemačkog broda Augusta Victoria Sredozemnim morem i Bliskim istokom od 22. siječnja do 22. ožujka 1891., s 241 putnikom (uključujući Alberta Ballina i njegovu suprugu), populariziralo je krstarenja na širem tržištu. Prvo plovilo izgrađeno isključivo za luksuzna krstarenja bila je Prinzessin Victoria Luise (slika 1) iz Njemačkog Carstva, koju je dizajnirao Albert Ballin, generalni direktor Hamburg-America Line. Brod je dovršen 1900. godine. Ovaj brod za kružna putovanja dobio je ime po kćeri njemačkog cara Wilhelma II. Brod je služio sve do 1906. godine dok se nije nasukao u Jamajci (6).

Slika 1. Prinzessin Victoria Luise

Izvor: (6)

Praksa luksuznog krstarenja čvrsto je prodrla na etabliranije tržište transatlantskih prijelaza. U konkurenciji za putnike, preookeanski brodovi, Titanic (slika 2) je najpoznatiji primjer, dodali su luksuz kao što su fini restorani, luksuzne usluge i kabine s finijim rasporedom. Daljnji razvoj ove vrste brodova uvjetovao je razvoju novije opreme i ponude koje su se nalazile na brodu. Upravo takav brod bio je i Titanic, primjer ljepote kružnih putovanja u to vrijeme. No, Titanic je potonuo 15. travnja 1912. godine i to nakon što je brod uradio u santu leda tijekom svog prvog putovanja iz Southamptonu u New York City (6).

Slika 2. Titanic na svome prvo i zadnjem putovanju

Izvor: (6)

U kasnom 19. stoljeću, Albert Ballin, direktor Hamburga -America Line je prva poslala svoje preookeanske brodove na duga južna krstarenja tijekom najgorih zimskih sezona u Sjevernom Atlantiku. Druge tvrtke slijedile su primjer. Neki od njih izgradili su specijalizirane brodove dizajnirane za jednostavnu transformaciju između ljetnih prijelaza i zimskih kružnih putovanja (5).

Godine 1897. tri luksuzna broda koja su bila u vlasništvu Europljana ponudila prijevoz između Europe i Sjeverne Amerike. Godine 1906. njih broj raste na sedam. Prilikom pojave velikih putničkih mlaznih zrakoplova tijekom 1960-ih, međukontinentalni putnici su s brodova prešli na zrakoplove i ovaj razvoj događaja doveo je do pada trgovine preookeanskim brodovima. Jedan dio karakteristika koje su imali putnički brodovi činili su ih neprikladnim za duža krstarenja. Problemi su bili velika potrošnja goriva, pojava dubokog gaza koji nije pružao mogućnosti ulaska plitke vode, kabine koje nisu imale prozora. U kasnim 1950-ima i 1960-ima, brodovi kao što su Holland America Line SS Rotterdam (1959), French Line SS France (1961) i Cunard Line RMS Queen Elizabeth 2 (1969) dizajnirani su da služe dvostrukoj namjeni preookeanskog broda tijekom na sjevernoj hemisferi u ljetnim mjesecima i brod za krstarenje zimi, uključujući vrata i pregrade koje su se mogle otvoriti ili zatvoriti kako bi se podijelile klase ili otvorile

brod za jednu klasu, pri čemu su svi putnici imali približno istu kvalitetu veza i većinu istih sadržaja. Putnici u kabinama u određenim razredima na Queen Elizabeth 2 imali su pristup samo određenim blagovaonicama (7).

Usluge preoceanskih brodova namijenjene putnicima gotovo su prestale 1970-ih i 1980-ih. Rotterdam je pušten u stalnu uslugu krstarenja, kao i Francuska, iako modificirana i preimenovana u Norvešku 1980., kao dio Norwegian Cruise Line. Time je Norveška, do tada najveći putnički brod na svijetu, postala prvi "megakrstar". Cunard je, s druge strane, iako je slao Queen Elizabeth 2 na više krstarenja, također zadržao tradiciju redovitih transatlantskih prijelaza tijekom cijele godine, iako s većim fokusom na putnike za slobodno vrijeme, opskrbljujući tržišnu nišu onih koji su cijenili nekoliko dana u more. Međunarodne slavne osobe angažirane su da izvode točke na brodu, zajedno s kabareima, a uz dodatak kockarnice i drugih zabavnih sadržaja, prijelaz se reklamirao kao odmor sam po sebi. Televizijska serija iz 1970-ih Love Boat pomogla je u popularizaciji koncepta kao romantične prilike za parove. Još jedan brod koji je izvršio ovu tranziciju bio je SS Norway, izvorno preoceanski brod SS France, a kasnije pretvoren u krstarenja kao prvi "super-brod" Karipskog mora. Sovereign of the Seas bio je prvi od brodova za krstarenje klase Sovereign tvrtke Royal Caribbean International (8).

Suvremeni brodovi koji su nastali kasnih 1980-ih i kasnije kao što je Sovereign koji je oborio rekord kada je u pitanju veličina broda. Ovaj brod je bio prvi brod klase „megabrodova“ koji su bili izgrađeni za tržište masovnih krstarenja. Oni su također bili prva serija brodova za krstarenje koja je uključivala višekratno predvorje sa staklenim liftom i jednu palubu u potpunosti posvećenu kabinama s privatnim balkonima, umjesto kabina s pogledom na ocean. Druge tvrtke za krstarenje ubrzo su lansirale brodove sa sličnim atributima, kao što je klasa Fantasy, koja je dovela do klase Panamax tipa Vista. Ovaj brod je imao dvije trećine kabina koje su imale pogled na ocean s balkona. Budući da su apartmani s verandom bili posebno unosni za krstarenja, nešto što je nedostajalo starijim preoceanskim brodovima, noviji brodovi za krstarenje dizajnirani su da maksimiziraju takve pogodnosti i opisani su kao "plutajući kondominiji s balkonima". Sve do 1975.-1980., krstarenja su nudila shuffleboard, ležaljke, "piće uz suncobrane i malo više za nekoliko stotina putnika". Nakon 1980. nudili su sve veće pogodnosti. Od 2010. brodovi veličine grada imaju desetke pogodnosti (9).

Svake godine od 2001. dodano je devet ili više novih brodova za krstarenje, uključujući 11 članova gore spomenute klase Vista, a svi imaju 100.000 GT ili više. Jedini stvarni prekooceanski brod koji je dovršen posljednjih godina bio je Queen Mary 2 tvrtke Cunard Line 2004. godine. Nakon umirovljenja njezine potpredsjednice Queen Elizabeth 2 u studenom 2008., Queen Mary 2 je jedini linijski brod koji radi na redovnoj transatlantskoj liniji, iako također vidi značajnu uslugu na krstarenjima. Queen Mary 2 je neko vrijeme bio najveći putnički brod prije nego što su ga 2006. nadmašili brodovi klase Freedom Royal Caribbean Internationala. Brodove klase Freedom prestigili su RCI-jevi vlastiti brodovi klase Oasis koji su ušli u službu 2009. i 2010. Osobitost brodova klase Oasis je podijeljena, atrijska struktura, omogućena izvanrednom širinom trupa, sa 6 paluba visokim vanjskim prostorima Central Park i Boardwalk koji se spuštaju sredinom broda i verandama na svim palubama. U dva kratka desetljeća (1988. – 2009.), najveći brodovi za krstarenje narasli su za trećinu (268 na 360 m), gotovo udvostručili svoju širinu (32,2 na 60,5 m), udvostručio ukupni broj putnika (2.744 na 5.400) i utrostručio volumen (73.000 na 225.000 GT). Također, "megabrodovi" su prešli s jedne palube s verandama na sve palube s verandama (10).

2.3. Vrste brodova za kružna putovanja

Postoji nekoliko vrsta brodova za kružna putovanja, a oni su sljedeći (3):

1. Brodovi za prekooceanska krstarenja (slika 3)

Slika 3. Brodovi za preookeanska krstarenja

Izvor: (3)

- **Brodovi za mega putovanja:** Ovo su najveća vrsta putničkih brodova, koji često prevoze od 3000 do više od 6000 putnika. Uključuju široku uljudnost kao što su različite gastronomske scene, kazališta, trgovački centri, vodeni parkovi i razne zabavne alternative. Mega brodovi obično se koriste za prevladavajuće tečajeve, kao što su Karibi i Mediteran.
  - **Brodovi za ekspanzivna putovanja:** Malo manja od mega putničkih brodova, ova plovila prevoze između 2000 i 3000 putnika. Oni nude širok raspon udobnosti i alternativa uzbuđenja, ali u donekle manjoj mjeri. Ovi brodovi su savršeni za one koji trebaju prilagodbu između asortimana i razumnije mjere.
  - **Brodovi srednje plovidbe:** Ovi brodovi obvezuju 500 do 2000 putnika, dajući veću naznaku uključenosti u usporedbi s njihovim većim partnerima. Brodovi za srednju plovidbu i dalje nude velik izbor jela i zabave, što ih čini razumnim i za pripremljene kruzere i za pridošlice.
  - **Mali putnički brodovi:** S kapacitetom od 250 do 500 putnika, mali putnički brodovi nude personaliziranije i insinuiranije krstarenje. Mogu doći do manjih luka i dati više jedinstvenih planova, što ih čini savršenima za posebne ciljeve i ekstravagantna putovanja.
2. **Ekspedicijski brodovi za krstarenje** (slika 4)

Slika 4. Ekspedicijski brodovi za krstarenje

Izvor: (3)

Ovi putnički brodovi planirani su za iskustvo i istraživanje. Obično su manji, mogu primiti između 50 i 200 putnika, a izgrađeni su za istraživanje daljih i izazovnih situacija poput Colda, Antarktike i otočja Galápagos. Ovi brodovi naglašavaju susrete usmjerene na odredište, često uključujući glavne vodiče i govornike koji daju iskustva u prošlim područjima. Uredi su funkcionalniji, usredotočeni su na poboljšanje umjesto na široku ekstravaganciju.

3. Riječni brodovi za krstarenje (slika 5)

Izvor: (3)

Riječni brodovi za krstarenje su manja plovila koja su planirana za istraživanje unutarnjih vodotoka kao što su vodeni putovi i kanali. Ovi brodovi obično primaju 100 do 250 putnika i nude opuštenije i slikovitije putovanje. Uobičajeni tečajevi uključuju plovne putove Dunava, Rajne, Seine i Mississippija. Brodovi za putovanja pružaju intiman pristup gradovima i mjestima, redovito pristajući u srcu cilja. Naglasak je na društvenoj poplavi, s izletima na obalu i vježbama na brodu koje ističu povijest susjedstva i kuhanje.

4. Luksuzni brodovi za krstarenje (slika 6)

Slika 6. Luksuzni brodovi za krstarenje

Izvor: (3)

Luksuzni brodovi za putovanja služe putnicima koji traže luksuzan, sveobuhvatan susret. Ti su brodovi redovito manji, s kapacitetom od 100 do 1000 putnika. Nude prostrani smještaj, gurmanske gozbe, personalizirane pogodnosti i vrhunske uljudnosti poput toplica i privatnih nadstrešnica. Ekstravagantna putovanja često ističu jedinstvene planove i veći broj ostataka u lukama, dajući odabrano i slobodno putovanje.

5. Jedrenjaci (slika 7)

Slika 7. Jedrenjaci

Izvor: (3)

Brodovi za krstarenje, također poznati kao *windjammers* ili visoki brodovi, nude nostalgican i sentimentaln susret krstarenja. Ova plovila koriste jedra kao osnovni naĉin pokretanja, iako redovito imaju motore za pojaĉanje. Brodovi za krstarenje odgovaraju manjem broju putnika, obiĉno izmeĉu 50 i 300, dajuĉi insinuativno i hrabro okruženje. Oni se u pravilu fokusiraju na pitoreskne i neutabane ciljeve, s naglaskom na sam krstareĉi angažman.

6. Jahte

Slika 8. Jahte

Izvor: (39)

Putovanja jahtama daju ultra-luksuzan i insinuiran krstareći angažman, redovito obvezujući manje od 100 putnika. Ova plovila preuzimaju privatne jahte i nude izuzetno personalizirane pogodnosti, biraju planove i dolaze do nepovezanih ciljeva koje veći brodovi ne mogu postići. Putovanja jahtom savršena su za putnike koji traže zaštitu, ekstravaganciju i prilagođeno putovanje.

7. Tematska putovanja (slika 9)

Slika 9. Brodovi za tematska putovanja

Izvor: (3)

Tematska putovanja služe posebnim sučeljima i određenim skupinama promatrača. Slučajevi uključuju glazbena putovanja, kulinarska putovanja, wellness putovanja i obiteljska putovanja. Ovi se brodovi mogu mijenjati u procjeni i pogodnostima, ali povezani su svojim središtem na određenoj temi ili pokretu, reklamirajući prilagođene susrete i programe koji su planirani da privuku određenu skupinu putnika.

3. GLAVNE KARAKTERISTIKE NAJPOZNATIJIH BRODOVA ZA KRUŽNA PUTOVANJA

3.1. Najpoznatije kompanije i njihove flote

Današnja putovanja brodovima za kružna putovanja traje oko sedam dana, ali se vrlo često danas i koriste i kraća putovanja od pet do dva dana. Također postoji i mogućnost putovanja od 30 do 90 dana. Brodovi za kružna putovanja se klasificiraju prema njihovim područjima plovidbe: pomorska i riječna plovidba. Također brodovi za kružna putovanja se razlikuju prema njihovoj veličini, organizaciji za aktivnosti i prema poslovnom modelu. Upravo ciljana skupina odlučuje u prilagođavanju veličine broda, njegovoj oprem i broju posade. Poznata je činjenica kako su brodovi za kružna putovanja do 1980. godine mogli primiti samo nekoliko stotina gostiju, a današnji brodovi mogu primiti čak i do nekoliko tisuća gostiju s čak isto toliko članova posade.

Najpoznatije kompanije brodova za kružna putovanja su (11):

- **Royal Caribbean:** Ovo je jedan od najvećih i najpopularnijih brendova krstarenja na svijetu, koji nudi veliki izbor krstarenja diljem svijeta. Tvrtka je poznata po svojim inovativnim brodovima, bogatstvu objekata i aktivnosti na brodu te izvrsnoj korisničkoj službi. U sklopu svoje flote nalazi se i *Symphony of the Seas*, jedan od najvećih brodova za krstarenje na svijetu s kapacitetom za više od 6000 putnika.
- **Carnival:** Carnival je još jedan od najvećih i najpopularnijih brendova krstarenja, koji nudi veliki izbor odredišta diljem svijeta. Tvrtka je poznata po zabavnoj i živahnoj atmosferi, zabavi i aktivnostima na brodu te pristupačnim cijenama. Carnival Vista jedan je od najvećih brodova za krstarenje ove marke.
- **Norwegian Cruise Line** – Ovo je još jedan od najpopularnijih brendova krstarenja, koji nudi niz krstarenja do odredišta diljem svijeta. Tvrtka je poznata po raznovrsnim mogućnostima objedovanja i objedovanja, aktivnostima na brodu i kopnu te raznolikim mogućnostima zabave. Norwegian Liss jedan je od najnovijih i najvećih brodova za krstarenje marke.
- **Princess Cruises** – je luksuzna marka krstarenja koja ide po cijelom svijetu. Tvrtka se ističe izvrsnom korisničkom službom, luksuznim sadržajima i ostalim

sadržajima za zabavu. 2019. Godine izgradio se brod pod nazivom Sky Princess koji je postao zapravo najveći broj ove kompanije te je predstavljao najnoviji brod koji je imao kraljevsku klasu s kapacitetom od 3,660 putnika i 145,281 bruto tona (slika 10).

Slika 10. Sky Princess

Izvor: (12)

- **Costa Cruises** - talijanska je tvrtka za krstarenja osnovana 1948. i organizirana kao podružnica u potpunom vlasništvu Carnival Corporation & plc od 2000. Sa sjedištem u Genovi, Italija, kompanija za krstarenja primarno opslužuje talijansko tržište krstarenja, ali 10 brodova tvrtke, koji svi plove pod talijanskom zastavom, pružaju itinerere plovidbe do zemalja diljem svijeta. Tvrtka je osnovana u Genovi 1854. od strane Giacoma Coste (1836.-1916.) kao Giacomo Costa fu Andrea, tvrtka je izvorno upravljala teretnim brodovima koji su prevozili maslinova ulja i tekstil. Godine 1924. tvrtka je pripala sinovima osnivača (Federico, Eugenio i Enrico) i započela je komercijalnu djelatnost kupnjom broda Ravenna. Godine 1947. naziv tvrtke je promijenjen u Linea C.

3.2. Karakteristike brodova

Današnji brodovi za krstarenje nemaju veliku sličnost s ostalim brodovima trgovačke mornarice. Veliki broj kompanija se nakon 90-ih godina odlučuje na izgradnju New-Panamax veličine brodova, a to se odnosi na da je njihova veličina uvjetovana mogućnostima plovidbe kroz Panamski kanal. Kada je riječ o dimenzijama ustava novog Panamskog kanala, one su (13):

- duljina = 427 metra
- širina = 55 metara i
- visina = 18.3 metra.

Takve dimenzije ograničavaju dimenzije brodova koje se mogu tranzirati na sljedeće osnovne izmjere (13):

- Loa $\geq$ 366 m
- B $\geq$ 49.0 m (uključujući oplatu)
- Tropski gaz u slatkoj vodi TFW $\geq$ 15.2 m
- Maksimalni zračni gaz 57.91 m (ograničenje zbog mosta „*Bridge of the Americas*“ u Balboi).

Slika 11. Prikazuje usporedbu Titanica s današnjim brodovima za kružna putovanja.

Slika 11. Usporedba Titanica s današnjim brodovima za kružna putovanja

Izvor: (12)

Brodovi za kružna putovanja se danas predstavljaju kao ploveći hoteli koji imaju svoju stalnu brodsku posadu zajedno s ugostiteljskim osobljem. Najluksuzniji brodovi za kružna putovanja vrlo često imaju više posade i osoblja nego putnika. Današnji brodovi za kružna putovanja moraju zadovoljiti potrebe i očekivanja putnika. Brodovi za krstarenje imaju nekoliko značajki koje ih čine jedinstvenima i privlačnima putnicima. Neke značajke uključuju (14):

- **Opsežni sadržaji** – Brodovi za krstarenje veliki su brodovi koji dolaze s nizom sadržaja kao što su bazeni, restorani, kazališta, barovi, kozmetički saloni, teretane i trgovine. Ovi sadržaji osmišljeni su kako bi pružili sveobuhvatno iskustvo odmora i zadovoljili potrebe putnika svih dobnih skupina.
- **Sadržaji na brodu** – brodovi za krstarenje dizajnirani su za pružanje visokokvalitetnih sadržaja poput hotelskih. Na primjer, sobe na brodu obično su prostrane i udobne, s vlastitim kupaonicama, klima uređajima i televizorima. Osim toga, mnoge tvrtke za krstarenja nude 24-satnu poslugu u sobu, što znači da putnici mogu uživati u hrani i piću u privatnosti svojih soba.
- **Zabava i aktivnosti:** brodovi za krstarenje nude širok izbor aktivnosti i zabave na brodu, od nastupa uživo do sporta i igara. Postoje i mogućnosti za djecu i tinejdžere, poput dječjih klubova i igrališta. Osim toga, brodovi za krstarenje često imaju tematske zabavne programe, poput glazbenih krstarenja, komičnih krstarenja ili krstarenja hranom.
- **Obalni izleti:** Jedna od najboljih stvari kod krstarenja je ta što putnici mogu posjetiti mnogo različitih odredišta u jednom putovanju. Većina brodova za krstarenje zaustavlja se u više luka tijekom putovanja, omogućujući putnicima da istraže različita mjesta i kulture. Obalni izleti koje organizira tvrtka za krstarenje izvrstan su način da otkrijete mjesta koja posjećujete.
- **Sveobuhvatno** – mnoge krstarenja nude sveobuhvatne pakete koji pokrivaju većinu troškova na brodu, poput hrane, pića i zabave. To putnicima omogućuje da uživaju u iskustvu odmora bez brige o dodatnim troškovima.
- **Veći broj restorana:** krstarenja imaju nekoliko restorana koji nude različite vrste obroka, kao što su švedski stol, a la carte i tematska jela. Mnogi od ovih restorana uključeni su u cijenu krstarenja, ali trebate imati na umu da neki od specijaliziranih restorana mogu imati dodatnu cijenu ili biti skuplji od drugih.

- **Barovi i saloni** – Brodovi za krstarenje imaju nekoliko barova i salona koji nude veliki izbor pića, od koktela do piva i vina. Neki brodovi za krstarenje imaju i tematske barove, kao što su vinski barovi ili craft pivnice i noćni klubovi.
- **Bazeni i toplice:** brodovi za krstarenje imaju nekoliko bazena i jacuzzija na palubi koji su dostupni putnicima. Mnogi brodovi za krstarenje također imaju toplice i kozmetičke salone koji nude usluge masaže, tretmane lica i druge wellness usluge.
- **Sportske i zabavne aktivnosti:** brodovi za krstarenje nude širok izbor sportskih i zabavnih aktivnosti na brodu, od teretana i košarkaških terena do golf simulatora i stijena za penjanje. Tu je i zabava uživo kao što su glazba, kazalište i humorističke predstave.
- **Trgovine:** Brodovi za krstarenje imaju nekoliko trgovina na brodu koje nude širok izbor proizvoda poput odjeće, nakita, kozmetike, suvenira i luksuznih predmeta.
- **Sadržaji za djecu i tinejdžere** – mnogi brodovi za krstarenje imaju posebna područja za djecu i tinejdžere, kao što su dječji klubovi, vodeni parkovi i igrališta, koji su dizajnirani da zabavljaju djecu dok odrasli uživaju u drugim aktivnostima na brodu.
- **Sadržaji za vodene sportove:** Neki brodovi za krstarenje nude sadržaje za vodene sportove kao što su kajaci, čamci na vesla, skije za vodu i oprema za ronjenje.

To su samo neki od sadržaja koji se mogu pronaći na brodu za krstarenje, a svaka kompanija za krstarenje i brod ima svoj skup jedinstvenih sadržaja i značajki. U mnogima od njih putnici se osjećaju kao da su u malom gradu zbog količine aktivnosti i sadržaja koji se mogu pronaći.

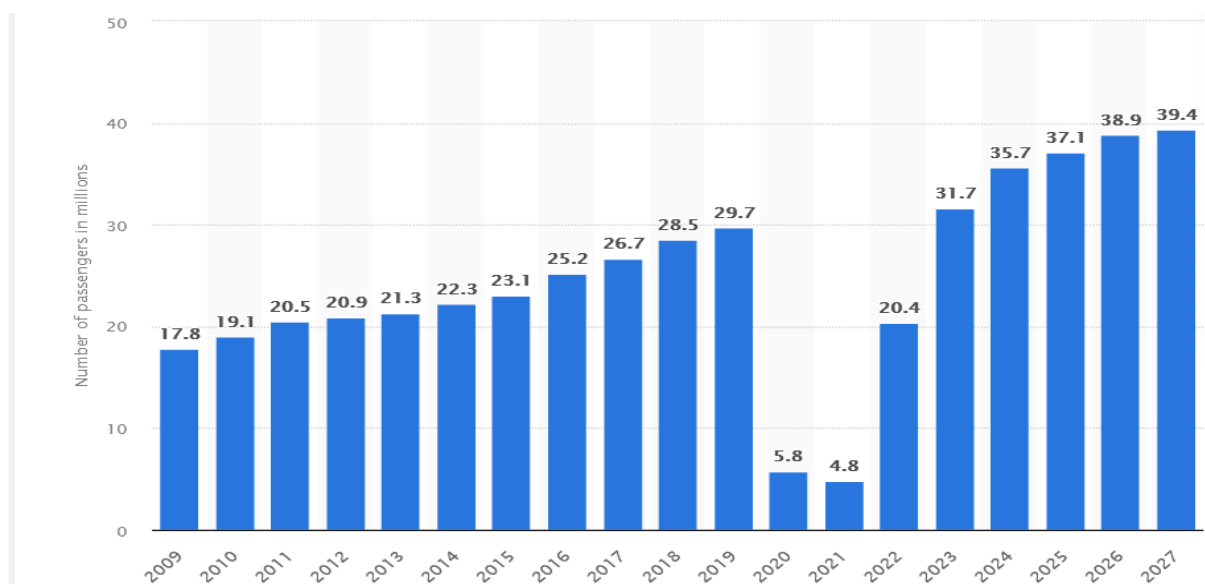
4. AKTUALNO STANJE INDUSTRIJE BRODOVA NA KRUZNIM PUTOVANJIMA

Kružna putovanja danas predstavljaju veliki biznis. Globalna industrije je u 2019. Godini zabilježila 29,7 milijuna putnika i na taj način stvorila posao za 1,8 milijuna ljudi diljem svijeta. Ova putovanja su svjetskom gospodarstvu pridonijela više od 154 milijarde dolara. Ova vrsta turizma obuhvaća veliki broj sudionika kao što su hotelske usluge, ugostiteljstvo, prijevoz i cjelokupna turistička industrija (15). Ovaj dinamični sektor kontinuirano širi svoju ponudu proizvoda i usluga, te razvija nova tržišta, s prosječnim godišnjim rastom od 8,5% u posljednjih 20 godina, te gotovo 90 milijuna putnika od 1980. godine, od čega je 60% posto ostvareno u prošlosti desetljeću, s tendencijom koja ne pokazuje znakove usporavanja, s 13 i 13,5 milijuna putnika u 2008. i 2009., u usporedbi s 12,6 milijuna u 2007., a očekuje se da će se to nastaviti kroz 21. Stoljeće (15).

4.1. Stanje industrije brodova na kruznim putovanjima u svijetu

Godišnje izvješće o stanju industrije uključuje objavu broja putnika za 2023., koji je dosegao 31,7 milijuna, premašivši 2019. za 7%. Izvješće također pokazuje stalnu potražnju za godišnjim odmorom na krstarenju, ističući namjeru krstarenja od 82%. Predviđanje kapaciteta krstarenja pokazuje porast od 10% od 2024. do 2028., budući da krstarenja ostvaruju konkretan napredak u potrazi za neto nultim emisijama do 2050. godine. Krstarenja su i dalje jedan od najbrže rastućih i najotpornijih sektora turizma, oporavljaju se brže od dolazaka međunarodnih turista i snažno pridonose lokalnom i nacionalnom gospodarstvu. U 2022. krstarenja su generirala 90% gospodarskog učinka u usporedbi s 2019., usprkos broju putnika koji je te godine iznosio 70% u odnosu na 2019. Tijekom proteklih 50 godina, kruzerski turizam pokazao je svoje vodeće mjesto u upravljanoj turizmu i industrija je koja ima mnogo prostora za kontinuirani odgovoran rast s obzirom na to da krstarenja čine samo 2% ukupnih putovanja. putovanja i turizma. Industrija također nastavlja prednjačiti u održivosti okoliša i upravljanju odredištem, s kruzernima koji napreduju u tehnologiji, infrastrukturi i operacijama te u obuci posade za zelene vještine (16).

Kruzerski turizam dosegao je 107% razine iz 2019. u 2023., s 31,7 milijuna putnika koji su plovili, gotovo dva milijuna više nego 2019. Predviđa se da će 2024. ploviti 35,7 putnika na krstarenju. Namjera krstarenja veća je za 6% u odnosu na 2019., a Millennials su putnici na krstarenjima s najvećim entuzijazmom u budućnosti. Predviđa se da će globalni kapacitet krstarenja porasti sa 677K nižih vezova u 2024. na 745K nižih vezova u 2028. Svake godine, flota postaje sve učinkovitija, jer krstarenja ulažu u pogonske tehnologije s mogućnostima pretvorbe za buduća alternativna goriva i koriste niz tehnologija i inovacija kako bi unaprijedile svoje inicijative održivosti. Globalni ekonomski utjecaj 2022. U 2022. krstarenja su ostvarila: 138 milijardi dolara za globalno gospodarstvo 1,2 milijuna radnih mjesta, 4% više u usporedbi s 2019. 43 milijarde dolara u plaćama 63% onih koji su krenuli na krstarenje kažu da su se vratili na odredište koje su prvo posjetili brodom za dulje putovanje, produžujući ekonomski učinak. Broj putnika na globalnim oceanskim krstarenjima značajno se povećao 2023. u odnosu na prethodnu godinu, ukupno 31,7 milijuna i oporavljajući se od utjecaja COVID-19 (14). Predviđalo se da će ta brojka u narednim godinama stalno rasti, dosegnuvši procijenjenih 39,4 milijuna 2027. godine (slika 12).

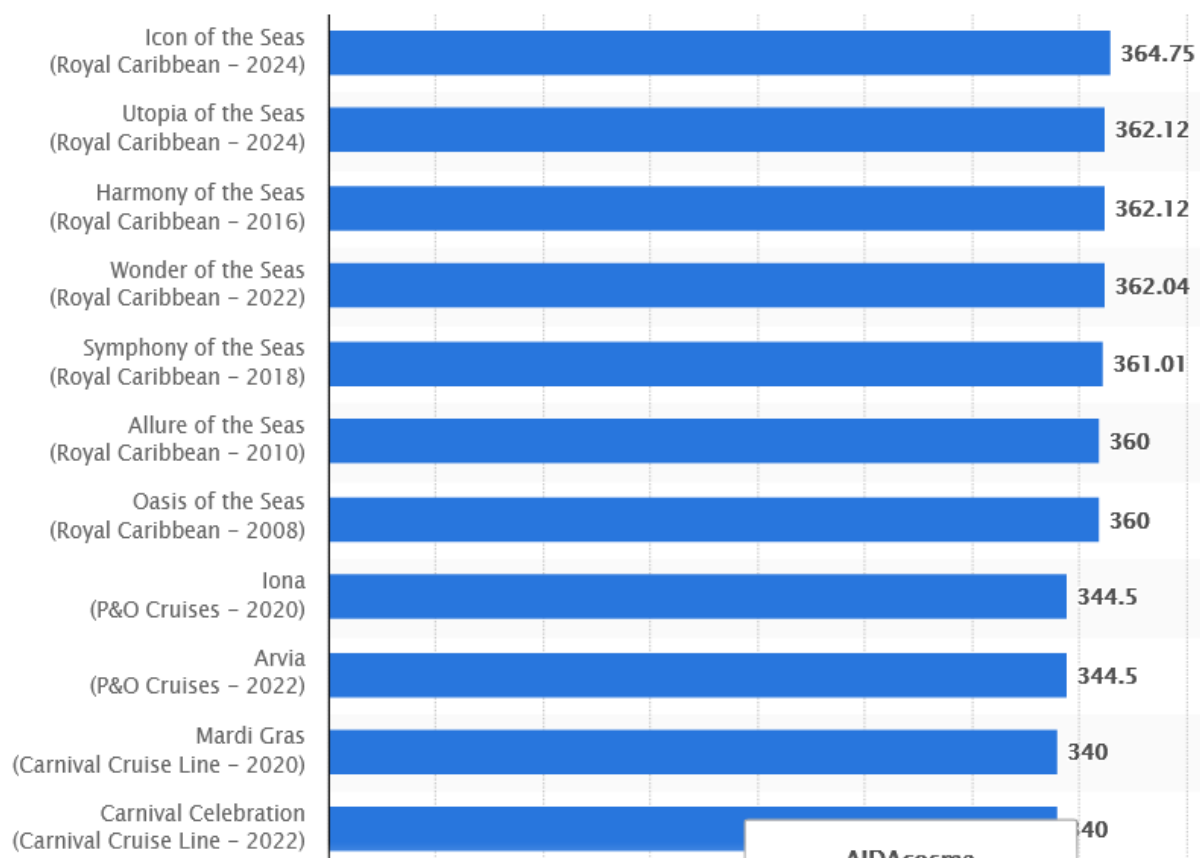
Slika 12. Broj putnika u industriji brodova na kruznim putovanjima

Izvor: (15)

Broj novih na krstarenju raste, 27% kruzera u posljednje dvije godine su novi na krstarenju, što je povećanje od 12% u odnosu na prošlu godinu. Krstarenja su najbolji izbor za višegeneracijska putovanja, više od 30% obitelji putuje krstarenjem s najmanje

dvije generacije, a 28% putnika na krstarenjima putuje s tri do pet generacija. Ekspedicija i istraživanje najbrže su rastući sektori turizma krstarenja, s porastom putnika od 71% koji putuju na itinererima ekspedicija od 2019. do 2023. godine. Pristupačna putovanja su u porastu 45% putnika na krstarenjima rezervira pristupačno putovanje za svoje posljednje krstarenje. 73% putnika na krstarenju kaže da savjetnici za putovanja imaju značajan utjecaj na njihovu odluku o krstarenju (16).

Od 2024. Icon of the Seas bio je najduži brod za krstarenje na svijetu. Brod Royal Caribbean, koji je ušao u službu u siječnju 2024., mjeri gotovo 365 metara, također se svrstava među najveće brodove za krstarenje u svijetu na temelju bruto tonaže. Još tri broda Royal Caribbean - Utopia of the Seas, Harmony of the Seas i Wonder of the Seas - slijede na ljestvici, s nešto više od 360 metara duljine (slika 13) (17).

Slika 13. Najduži brodovi u industriji kruzing putovanja

Izvor: (16)

Prema studiji iz studenog 2023., ukupna proizvodnja globalne industrije krstarenja, uključujući izravan, neizravan i inducirani utjecaj, iznosila je 137,6 milijardi američkih

dolara u 2022. Prema procjenama, ovo je tržište generiralo 68,9 milijardi američkih dolara ukupnog doprinosa globalnom BDP-a te godine i podržali otprilike 1,2 milijuna radnih mjesta u cijelom svijetu (18).

Višemilijunsko ulaganje u nova, inovativnija i sve veća plovila koja mogu primiti više od 3000 putnika, nudeći niže cijene i kraća krstarenja kako bi se iskoristila ekonomija razmjera i aktivnosti na brodu kao što su višekratni trgovački centri, restorani, kafići i pubovi, noćni klubovi, diskoteke, kockarnice, umjetničke galerije i muzeji, kazališta i kina, knjižnice, prostori za osobnu njegu i lječilišta, teretane, bazeni, teniski tereni, klizališta i još mnogo drugih pogodnosti koje zadovoljavaju promjenjive obrasce odmora današnjice tržištu i premašiti očekivanja svojih kupaca s praktički opcijom krstarenja za svakoga. Flota sastavljena od nekoliko stotina velikih brodova za krstarenje koji prevoze milijune putnika plovi rutama u svim zemljopisnim područjima u sve većem rasponu od više od 500 odredišta diljem svijeta, s karipskim krstarenjima kao omiljenima, a slijede ih krstarenja Mediteranom i europski itinereri koji posjećuju raznolika popularna luke i gradovi Dubrovnik, Barcelona, Venecija, Nica, Atena i grčki otoci, Monte Carlo, Istanbul, London, Amsterdam, skandinavski fjordovi, Helsinki, San Petersburg, itd., uključujući i mogućnost uživanja u mjestima koja nisu uključena u uobičajene ponuda koju predstavljaju drugi pružatelji usluga putovanja i turizma, kao što su regije Arktika i Antarktika (19).

Uistinu, industrija krstarenja postala je sve popularnija diljem svijeta, opslužujući heterogenu klijentelu s dobro diferenciranim očekivanjima i preferencijama na azijskim, europskim i sjevernoameričkim tržištima. Ovaj fenomenalni rast također je stvorio potrebu za učinkovitijim upravljačkim, organizacijskim i planskim strukturama kako bi se što bolje suočio s rastućom konkurencijom i nosio s mnogim promjenjivim čimbenicima na tržištu koje se također razvija i koje svake godine generira više od 15 milijardi USD, od čega 79% odgovara Sjevernoj Američko i britansko tržište i stotine tisuća izravnih i neizravnih radnih mjesta diljem svijeta, donoseći neizravnu godišnju korist od više milijardi dolara u različitim industrijskim sektorima u cijelom svijetu (proizvodnja jednokratne i trajne robe, profesionalne i tehničke usluge, usluge putovanja, financijske usluge, zračni promet i prijevoz te trgovina na veliko) (19).

Industrija brodova za krstarenje također je pokazala sposobnost uspostavljanja i održavanja učinkovitih odnosa s kopnenom turističkom industrijom. Štoviše, sve veća

kupovna i pregovaračka moć tvrtki za krstarenja ima značajan utjecaj na pružatelje ovih usluga, natječući se i prisiljeni međusobno potkopavati kako bi uspješno osigurali ugovor s tvrtkom za krstarenja, što industriji omogućuje dobivanje dodatnog prihoda od razlika između nabavne i prodajne cijene takvih proizvoda i usluga. Obalni izleti i posjeti lukama općenito pružaju dodatnu zaradu tvrtkama za krstarenja. Stoga putnici na krstarenju obično dobivaju kartu za ilustraciju o najpreporučljivijim itinererima, uključujući vodič za kupnju koji identificira popis trgovina i trgovačkih objekata u tom području, odobren od strane tvrtke za krstarenje na temelju dobrih cijena i jamstva kvalitete. Ne znaju svi da su te iste trgovine i tvrtke morale platiti naknadu unaprijed ili pristati dijeliti određeni postotak kupnje putnika da bi bile odobrene i uključene u popise (19).

Na kratkom vremenskom roku, i usprkos potencijalnom rastu industrije krstarenja i njezinoj sposobnosti da premješta brodove i mijenja itinerere kako bi se prilagodila rastućoj potražnji, porastu cijena goriva, trenutnoj gospodarskoj krizi i raznim oružanim sukobima a politička nestabilnost koja utječe na različite dijelove svijeta uzima svoj danak u ovom sektoru. Posljednjih desetljeća tvrtke za krstarenja svake godine naručuju nove i inovativne brodove. Unatoč tome, novi brodovi za krstarenje koji dolaze u sljedećih nekoliko godina, procijenjeni na više od 20 milijardi dolara kako bi na tržište doveli dodatnih 85.480 vezova s procijenjenih 4,2 milijuna putnika do 2012., naručeni su kada je dolar imao povoljniji tečaj, a neke tvrtke već smanjuju svoju flotu i revidiraju svoje planove narudžbi nakon tog datuma (19).

S druge strane, druge tvrtke za krstarenja, kao što je Royal Caribbean International, dale su narudžbe za najveće, luksuznije i inovativnije brodove ikada izgrađene, uključujući plovila klase Genesis, s cijenom od 1,65 milijardi dolara, 220 000 GT i kapacitet za 5.400 putnika i oko 2.100 članova posade, uključujući niz inovativnih brodskih sadržaja i objekata u sljedećim godinama. U svakom slučaju, trenutna gospodarska situacija natjerala je tvrtke u sektoru da preispitaju svoje poslovne planove, kontroliraju troškove i smanje dio osoblja. Međutim, te ekonomske prilagodbe i promjene neće imati značajnih učinaka na potrošače i njihov pristup visokokvalitetnim uslugama krstarenja. Stoga je mogući nedostatak novih velikih brodova za krstarenje nakon 2012. već nadoknađen od strane mnogih kompanija u okviru ambicioznih programa obnove kako bi njihove flote bile opremljene inovativnim ponudama na brodu

kako bi svojim putnicima pružile nezaboravno iskustvo; zajedno s projektiranjem i izgradnjom boutique brodova s nekoliko stotina vezova, opremljenih punim skupom luksuznih sadržaja, koji se natječu u ponudi intimnijeg okruženja (19).

4.2. Stanje industrije brodova na kružnim putovanjima u Hrvatskoj

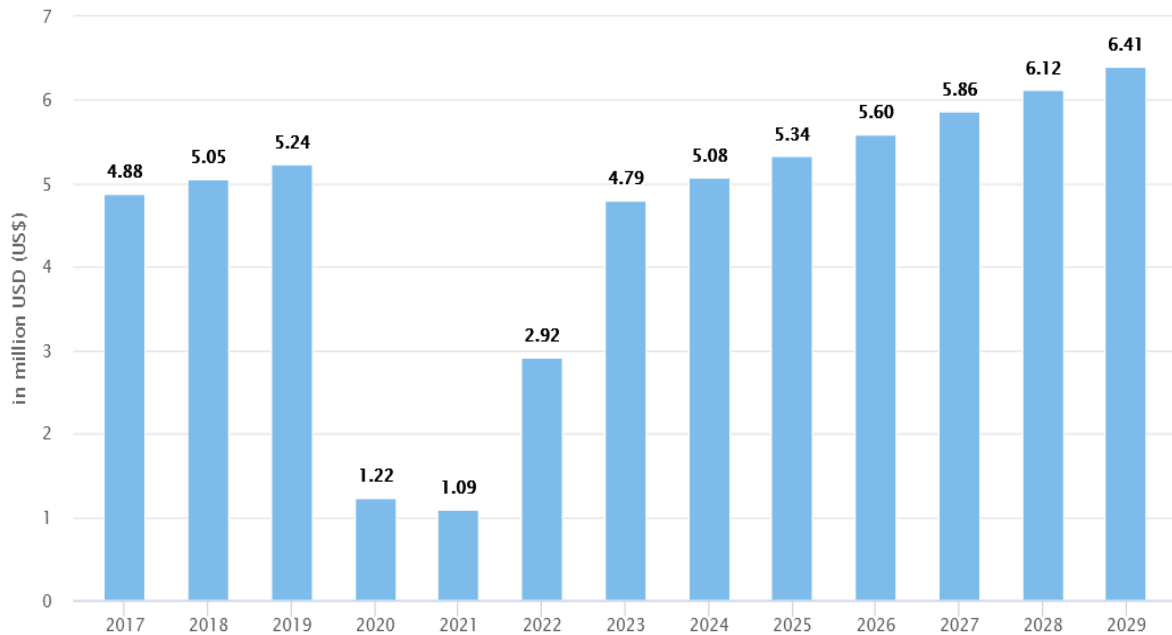
Industrija krstarenja malim brodovima ozbiljno je započela u Hrvatskoj 1992. godine uvođenjem tradicionalnih malih drvenih brodova, duljine 20 metara i sa samo 10 kabina. Izvorni brodovi prenamijenjeni su iz malih teretnih brodova koji su prevozili pijesak i drugi teret i postali su osnovna plovila za prijevoz putnika. Započela su prva krstarenja oko Kvarnerskih otoka na sjeveru Hrvatske. Kako im je rasla popularnost, krenuli su prema jugu do obale južne Dalmacije koja je sada vrhunska destinacija za krstarenja malim brodovima u svijetu. Prenamijenjeni brodovi, iako jedinstveni i puni šarma, nisu bili klimatizirani, obično su imali 8-10 malih kabina od 8 četvornih metara i gostima su nudili zajedničku kupaonicu. Ipak, unatoč osnovnim sadržajima na ovim brodovima, privlačnost prekrasne hrvatske obale i mogućnost ovih malih brodova da uđu u srce svakog otoka, potaknuli su potražnju za ovim krstarenjima. Brodogradnja je već dugo jedna od ključnih gospodarskih grana u Hrvatskoj, a trenutno zapošljava 11.000 ljudi. Lokalne inovacije pomogle su da se ova industrija pokrene naprijed i postigne sve veće visine svake godine. Svi brodovi kojima upravljamo izgrađeni su u brodogradilištima na hrvatskoj obali. Čvrsto vjerujemo da su lokalni inovatori najbolji ljudi za projektiranje i izgradnju brodova za vlastite vode. Uostalom, postoje arheološki dokazi o raširenoj pomorskoj trgovini u Sredozemlju već u 2. tisućljeću prije Krista – radi se o iskusnom pomorcu (20).

Godine 2001. porinut je prvi brod s čeličnim trupom i vlastitim tušem, a 2005. uveden je prvi brod s čeličnim trupom duljine 33 metra. Prvo luksuzno plovilo, kakvo danas poznajemo, porinuto je 2013. godine. 47-metarski brod Futura imao je 19 prostranih kabina od 14 četvornih metara s jacuzzijem na brodu. Nakon nedavnog renoviranja, Futura je i dalje jedan od najtraženijih brodova u Hrvatskoj, trenutno u našoj kategoriji Deluxe Cruise Ship. U posljednje 3 godine brodogradnja u Hrvatskoj dosegla je nove vrhunce. Elegantna i prostrana plovila od 53 metra s ultramodernim kabinama, ekskluzivnim privatnim balkonima i bazenima sada se grade u brodogradilištima Split,

Trogir i Krilo Jessenice. Zahvaljujući talentiranim dizajnerima poput i kapetanima koji teže inovacijama, Hrvatska postavlja svjetske standarde za gradnju malih brodova (20).

Tijekom 2022. godine u hrvatske luke uplovila su 82 strana broda za kružna putovanja prema zadnjim dostupnim podacima Državnog zavoda za statistiku. Prema podacima na tim brodovima nalazila su se 625.000 putnika koji su prema procjenama u Hrvatskoj boravili oko 1319 dana. Ova brojka je tri puta veća nego 2021. godine, no to se mora uzeti s rezervom zbog pojave COVID-19 gdje su bile pooštrene epidemiološke mjere. Kada se uspoređuju 2019. i 2022. godina, broj stranih brodova za kružna putovanja je bio manji za 11,7% u odnosu na 2019. godinu. Također je proveden i manji broj dana za 6,7%, a broj putnika na ovim putovanjima je bio umanjen za 43,6% (21).

Brodovi za krstarenje iz 15 različitih zemalja Strani kruzeri u prvih jedanaest mjeseci 2022. godine plovili su pod zastavama 15 zemalja. Najveći broj putovanja stranih brodova za kružna putovanja ostvaren je pod zastavom Bahama, i to 163 posjeta, što je 26,0% od ukupnih putovanja ostvarenih u prvih jedanaest mjeseci 2022. godine, a slijede krstarenja pod zastavom Malte (146 posjeta), Italija (70 posjeta) i Panama (65 posjeta). Dubrovačka luka najposjećenija Od 627 povratnih putovanja najviše ih je ostvareno u Dubrovačko-neretvanskoj županiji (44,3%) i Splitsko-dalmatinskoj županiji (31,9%), što je ukupno 76,2%. Preostalih 23,8% putovanja ostvareno je u sljedećim županijama: Zadarskoj (12,6%), Istarskoj (4,8%), Primorsko-goranskoj (3,5%) i Šibensko-kninskoj (2,9%) županiji. Najviše posjeta stranih kruzera imala je luka Dubrovnik (408 posjeta), zatim terminal u Splitu (267 posjeta), luka Gaženica (143 posjeta), luka u gradu Hvaru (98 posjeta), luka u Korčuli (91 posjeta), luka Rovinj (63 posjeta) i luka Šibenik (60 posjeta) (21).

Slika 14. Godišnja stopa rasta prihoda od industrije brodova na kružnim putovanjima

Izvor: (22)

Do 2024. predviđa se da će prihod na tržištu krstarenja u Hrvatskoj dosegnuti 5,08 milijuna USD (slika 14). Što se tiče broja korisnika, očekuje se da će tržište krstarenja u Hrvatskoj imati 9,19 tisuća korisnika do 2029. godine. Očekuje se da će se stopa penetracije korisnika povećati s 0,15% u 2024. na 0,24% do 2029. Prosječni prihod po korisniku (ARPU) procjenjuje se na 0,86 tisuća USD (22).

Dodatno, na tržištu krstarenja u Hrvatskoj 23% ukupnih prihoda ostvarivat će se online prodajom do 2029. godine. Vrijedno je spomenuti da će u globalnoj usporedbi Sjedinjene Države ostvariti najviše prihoda na tržištu krstarenja, s predviđenim prihodom od 24.700 milijuna USD u 2024. godini. Hrvatsko tržište krstarenja cvjeta zahvaljujući prekrasnoj obali zemlje, povijesnim gradovima i raznolikim kulturnim iskustvima (22).

Svake godine pojavljuju se novi trendovi u industriji krstarenja koji utiru put budućnosti krstarenja. U 2019. mogla se vidjeti povećanu potražnju za odredištima izvan utabanih staza, značajke na brodovima usmjerene na tehnologiju i povećanje broja radnih nomada. Trendovi 2023. uključivali su fokus na održivi i odgovorni turizam, korištenje

tehnologije na brodu te duža i luksuznija krstarenja za iskusne putnike i kraća krstarenja za one koji prvi put dolaze. Brzo naprijed do 2024., današnji trendovi krstarenja uključuju održiv i odgovoran turizam, mlađe generacije su budućnost krstarenja, porast ekspedicijskih krstarenja, putovanja više generacija, solo krstarenja i pristupačne izlete na obali.

4.3 Vizija kruising turizma u Hrvatskoj

Kako bi Hrvatska Rasla kao kruising destinacija potreban je konkretan plan za postizanje te misije. Dosadašnji razvoj međunarodnog kruisinga u Hrvatskoj odvijao se uglavnom bez jasne strategije, pri čemu su inozemne brodarske kompanije imale glavnu ulogu u određivanju smjera razvoja, kako kvantitativno tako i kvalitativno, dok se Hrvatska prilagođavala njihovim zahtjevima. Takav je pristup bio razumljiv dok je potražnja bila manja, no ubuduće bi razvoj međunarodnog kruisinga trebao biti vođen jasnom vizijom, gdje bi sudionici s hrvatske strane preuzeli aktivniju ulogu u planiranju i upravljanju tim procesom. Misija bi nam trebala biti da pomoću Kruising turizma doprinosimo povećanju blagostanja prije svega stanovništva u kruising destinacijama, a potom i u pripadajućim regijama te Hrvatskoj u cjelini, te da kruising turizam promovira naše prirodno i kulturno nasljeđe u svijetu.

U okviru organizacijskog aspekta, za razvoj međunarodnog kruising turizma, predlaže se povezivanje nacionalne i lokalne razine. Hrvatska nacionalna udruga za međunarodni kruising turizam trebala bi biti oblik dobrovoljnog udruživanja pravnih subjekata zainteresiranih za razvoj kruising turizma u Hrvatskoj, s glavnim ciljevima i zadacima koji bi se mogli sažeti na sljedeće.

- Promociju RH kao kruising destinacije
- Predstavljanje hrvatskih luka
- Usklađivanje kruising turizma s drugim granama turizma
- Povećanje ponude kruising destinacija
- Uvođenje jedinstvene tarifne politike luka
- Stalna razmjena relevantnih informacija

Trenutno se mogu identificirati tri glavna smjera promocije kruisinga u Hrvatskoj: promocija Hrvatske kao kruising destinacije, promocija određenih hrvatskih luka kao matičnih luka te interna promocija usmjerena na specifične interesne skupine unutar

hrvatskih destinacija. Cilj nam je prikazati se kao destinacija koja ima raznolike tipove odredišta za kruzing putovanja. S obzirom na naš jedinstveni položaj na Mediteranu, bilo bi dobro kad bi promociju destinacije okrenuli u smjeru da postanemo polazna luka za razna putovanja. To bi nam dakako dovelo puno više prihoda svim granama turizma, ne samo kruzingu, te bi nam povećalo popularnost te utjecaj na međunarodnoj razini. Za određene brodare to bi mogla biti atraktivna ponuda, kako zbog nižih troškova u hrvatskim lukama, tako i zbog mogućnosti kreiranja izletničkih itinerera u novim, još uvijek 'egzotičnim' destinacijama. Promociju Hrvatske na tržištu kružnih putovanja valja usmjeriti na nekoliko različitih ciljnih publika. To su ponajprije brodari, zatim brodski agenti te, u određenoj mjeri, potencijalni putnici. Samo s aspekta potencijalnih putnika, Hrvatska kao destinacija ima puno toga za ponuditi. Moguće je napraviti plan putovanja za razne skupine gostiju, u tom aspektu možemo organizirati putovanja za goste sa naglaskom na kulturu, povezujući naše poznate kulturne destinacije poput Dubrovnika, Splita, Pule, te kao „party“ destinaciju, s obzirom na rast destinacija poput Hvara, i događaja poput splitske „Ultre“ i mnoge druge.

Kako bi povećali kvalitetu turističkog proizvoda kruzing destinacija možemo napraviti razne stvari poput dostupnosti turističkih brošura gostima s kruzera, potrebno je unaprijediti promet vozila i pješaka u destinacijama na način da je utjecaj tih tokova na svakodnevicu stanovnika i gostiju grada/mjesta najmanji, poboljšati uređenost destinacije i njezine okolice te turističku signalizaciju. S obzirom na ogroman broj ljudi koji svaki dan posjećuju destinaciju najbitniji aspekt razvoja bi nam trebao biti poboljšanje ponude destinacija u cilju ostvarenja veće prosječne potrošnje posjetitelja s kruzera na kopno. Posebne prilike otvaraju se u segmentu kupovine trgovačke robe – destinacije s kvalitetnom ponudom obično ostvaruju veću prosječnu potrošnju, jer se značajan dio novca troši upravo na takve proizvode. Izgradnja putničkih terminala s pratećim sadržajima u određenim lukama također bi mogla doprinijeti povećanju potrošnje. Razne mogućnosti javljaju se u aspektu ponude prilikom izleta i razgledavanja destinacije, npr. uključivanjem raznih autohtonih gastronomskih tura, te osmišljavanjem kreativnih suvenira. Privlačnim i dobro osmišljenim izletima, može se povećati prosječna potrošnja posjetitelja i njihovo zadovoljstvo unatoč činjenici da se tijekom vožnje do i od izdvojene destinacije izleta najčešće ne troši ništa.

- SWOT analiza hrvatskog kruzing turizma

<p>Snage</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Kulturno povijesna baština ➤ Prirodne ljepote ➤ Povoljna klima ➤ Osobna sigurnost, sigurnost plovidbe ➤ Velik broj luka ➤ Ljubazno stanovništvo 	<p>Slabosti</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Loša vrijednost za novac ➤ Sezonalnost ➤ Loša ponuda dodatnih sadržaja ➤ Infrastrukturalna povezanost ➤ Nedovoljan broj vezova ➤ Loša tehnička educiranost
<p>Prilike</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Porast popularnosti ➤ Nova tržišta ➤ Povećanje medijskih trendova ➤ Strana ulaganja ➤ Moguća nova tržišta 	<p>Prijetnje</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Zagađenje okoliša ➤ Nemar ➤ Razvoj drugih destinacija ➤ Gubitak atraktivnosti proizvoda

5. ZAKLJUČAK

Brodovi za krstarenje luksuzna su plovila dizajnirana da povedu putnike na ugodno putovanje, a putovanje je jednako dio iskustva kao i različita odredišta duž puta. Za razliku od preoceanskih brodova, koji prevoze putnike preko oceana od jedne točke na Zemlji do druge, brodovi za krstarenje, ili oni koji se obično nazivaju brodovima za krstarenje, imaju koristi od povratnog putovanja s putnicima na brodu. U nekim slučajevima može trajati od jednog dana do tjedan dana i završava u luci polaska. Ovo je vrlo osvježavajući način zabave i opuštanja koji opušta um i uvelike obnavlja vašu energiju.

Industrija krstarenja, čija moderna verzija datira iz 1970-ih s razvojem sjevernoameričke industrije, doživjela je sve veći proces popularizacije, postavši glavnim dijelom turističkog sektora i dosegnuvši razinu golemog značaja u cijelom svijetu kao gospodarska faktor. Moderna industrija krstarenja također je jedan od najistaknutijih primjera globalizacije, sa sve većim brojem luka i odredišta diljem svijeta, multinacionalnom klijentelom i brodskim osobljem sa svih kontinenata, te razinom odvojenosti od zajednica i nacija nikad viđenom prije u povijesti, s važnim ekonomskim, pravnim, ekološkim i društvenim implikacijama. Industrija otporna na krize s raznovrsnom ponudom mogućnosti zračnog prijevoza i moderniziranih lučkih struktura koje su otvorile krstarenje kao alternativu odmoru dostupnu za sve veću, imućniju bazu kupaca, nudeći uzbudljivo, događajno, opuštajuće i definitivno ugodno iskustvo za milijune putnika iz cijelog svijeta svake godine.

Danas se industrija brodova na kružnim putovanjima susreće s velikim brojem problema i izazova koji imaju vrlo nepovoljan utjecaj na potražnju za alternativnim krstarenjima. Mnoga ekološka pitanja i zabrinutost se pojavljuju kada je u pitanju ova vrste industrije. Stoga može se zaključiti kako je promicanje inovacije u pomorskoj industriji u središtu zbog nastojanja da industrija krstarenja smanji svoj utjecaj na okoliš. Jedan od načina je ulaganje u razvoj zelenih tehnologija i praksi npr. opskrba brodova električnom energijom s obale. Tada se bi se brodovi koji su usidreni mogli spojiti na izravno na izvor energije, a motori se mogu isključiti. Tako se smanjuje emisije stakleničkih plinova. Također veliki problem su i održiva brodska goriva. Potrebno je istražiti alternative tradicionalnim gorivima gdje bi se mogla smanjiti ovisnost o fosilnim

gorivima i tako prijeći na čišću energiju. Za oba rješenja potrebna je dodatna infrastruktura pomorski luka. Tako i hrvatske luke moraju prilagoditi svoje poslovanje novim održivim razvojem kruzing industrije. Također infrastruktura je važno zbog skladištenja različitih goriva jer je poznato kako određena goriva zahtijevaju više bunkerskog prostora od ostalih što dodatno utječe na njihovu upotrebu. Osim toga važan je segment i sigurnosnih aspekata. Jasno je kako industrija krstarenja ne može sama postići sve ciljeve održivosti, stoga je važna suradnja svih važnih faktora koji su ključni za razvoj kruzing industrije kako bi se postigla ekološka učinkovitost brodova za krstarenje.

LITERATURA

1. Marineinsight.com, Types of ships, <https://www.marineinsight.com/types-of-ships/what-is-a-cruise-ship/>
2. Windrosenetwork.com, The Cruise Industry. <https://www.windrosenetwork.com/The-Cruise-Industry-Types-of-Cruise-Ships>
3. Merchantnavyinfo.com, What is a cruise ship. <https://merchantnavyinfo.com/what-is-a-cruise-ship/>
4. London, W. i Farias, W., Forever Young and New: Cruise Tourism. In Yeoman, Ian; McMahon-Beattie, Una (ur.) The Future Past of Tourism: Historical Perspectives and Future Evolutions, 2019.
5. Collard, I., The British Cruise Ship: An Illustrated History 1844–1939. Stroud, Gloucestershire: Amberley Publishing Limited, 2009.
6. Smithsonianmag.com, History worlds first cruise ship. Dostupno na: <https://www.smithsonianmag.com/history/history-worlds-first-cruise-ship-built-solely-luxurious-travel-180978254/>
7. Yeoman, I. i McMahon-Beattie, U., [The Future Past of Tourism: Historical Perspectives and Future Evolutions](#). London, 2019.
8. Austin, D., The History of the World's First Cruise Ship Built Solely for Luxurious Travel. Smithsonian Magazine, 2021.
9. Best, K., Cruise group celebrates growth of 'floating cities. Florida Today. Melbourne, Florida, 2010.
10. Saunders, A., Giants of the Sea: The Ships that Transformed Modern Cruising. Seaforth Publishing, 2013.
11. Wolber, B., Papathanassis, Alexis; Vogel, Michael. The business and management of ocean cruises, 2012.
12. Verunica, S. (2021). Brodovi za kružna putovanja. Završni rad. Pomorski odjel. Brodostrojski odjel. Sveučilište u Zadru
13. Lambt, T., Ship Design and Construction, The Society of Naval Architects and Marine Engineers, Jersey City, 2003.
14. Yate.co, Crusies. <https://yate.co/en/blog/cruises>
15. Statista.com, Number of passenger of the curise industry worldwide. <https://www.statista.com/statistics/385445/number-of-passengers-of-the-cruise-industry-worldwide/>

16. Expediafranchise.com, Cruise industry. <https://expediafranchise.com/blog/cruise-industry-update/>
17. Statista.com, cruise industry. <https://www.statista.com/topics/1004/cruise-industry/#statisticChapter>
18. Statista.com, key figures economic impact cruise industry worldwide. <https://www.statista.com/statistics/1388585/key-figures-economic-impact-cruise-industry-worldwide/>
19. Windrosenetwork.com, The Cruise Industry General Analysis and Overview. <https://www.windrosenetwork.com/The-Cruise-Industry-General-Analysis-and-Overview>
20. Unforgettablecroatia.com, Croatia built ships supporting the local economy. <https://unforgettablecroatia.com/blog/croatian-built-ships-supporting-the-local-economy>
21. Ferrycroatia.com, Bureau of statistic fewer curise in croatian ports in 2022 than in 2019. <https://www.ferrycroatia.com/en/bureau-of-statistics-fewer-cruise-ships-in-croatian-ports-in-2022-than-in-2019/>
22. Statista.com, Cruises – Croatia, <https://www.statista.com/outlook/mmo/travel-tourism/cruises/croatia#revenue>

POPIS SLIKA

Slika 1. Prinzessin Victoria Luise

Slika 2. Titanic na svome prvo i zadnjem putovanju

Slika 3. Brodovi za preookeanska krstarenja

Slika 4. Ekspedicijski brodovi za krstarenje

Slika 5. Riječni brodovi za krstarenje

Slika 6. Luksuzni brodovi za krstarenje

Slika 7. Jedrenjaci

Slika 8. Jahte

Slika 9. Brodovi za tematska putovanja

Slika 10. Sky Princess

Slika 11. Usporedba Titanica s današnjim brodovima za kružna putovanja

Slika 12. Broj putnika u industriji brodova na kružnim putovanjima

Slika 13. Najduži brodovi u industriji kružing putovanja

Slika 14. Godišnja stopa rasta prihoda od industrije brodova na kružnim putovanjima